

ЗА ГРОБОВЕТЕ НА СЪВЕТСКИТЕ ПОДВОДНИЧАРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БЪЛГАРИЯ

Доц. Асен Кожухаров, ВВМУ «Н. Й. Вапцаров», e-mail: k11_asen@abv.bg

Тази тема вълнува руснаците и българите отдавна и съвсем обосновано, но за нея никак не е удобно да се пише. Задача на настоящата статия е да обобщи знанията по въпроса и да открие дискусия по него.

По време на Втората световна война към българските брегове плуват десетки трупове: цели, разложени, облечени, голи, с водолазни костюми, с бинокли на врата и т.н. Някои, като труповете на Борисенко и Терехов, попадат в ръцете на полицията, други - не, включително и труповете на германците, румънците освен тези на съветските военнослужещи. Рибарите и местните жители след кратка християнска церемония, без да викат свещеник, ги погребват, при това не в гробищата на крайбрежните селища. Доктор А. Панайотов, дългогодишен изследовател на темата за съветските подводници край нашите брегове, дава следното обяснение: „Правилни са го, за да има по-малко разправии с полицията, мъкненето на вонящите разложили се трупове по пътищата и участъците”. Несъмнено в неговите доводи има здрава логика, с

която следва да се съгласим, още повече, че трупове са били много.

Трупът, който морето изхвърля в Царево, е труп на германец в униформа, но след войната в съответствие с обстановката в страната (установяването на комунистически режим и започналото търсене на неговите мъченици и идоли) изглежда е взето решение да се представи и съответно да се трансформира гробът на паметник на съветския подводничар — каква ирония на съдбата! Доктор Панайотов предупреждава, че за “трупната” тема за периода са свойствени такива крайности и парадокси. Бил съм лично много пъти в Мичурин (днес Царево), но не съм виждал паметника дори и през 80-е години на миналия век.

Нека да видим как нещата стоят по на север. Местните жители на г. Поморие по думите на очевидците масово погребват трупове, намерени в полетата за добив на сол. За това също не се проследява нищо в полицейските архиви.

А ето и още едно сведение за трупа на съветски моряк, по всяка вероятност от началния период на войната между СССР и Германия, който морето изхвърля в района на селцето Камен бряг, край румънската граница. Нека бъде подчертано, че става дума за моряк, а не за подводничар, защото това може да е бил някой от екипажа на лидера “Москва”, потопен от румънците на 26 юни 1941 г. край Констанца. Трупът е погребан тайно.

Моят личен оглед на „мястото на погребване” дава странен резултат. Оказва се, че гробът е на съветски летец. А местните жители казват, че подводничарят е препогребан в Каварна.

За подводничаря старши лейтенант Борисенко, чийто труп с бинокъл на врата е изхвърлен край г. Бяла, е написано много. Обаче къде е погребано тялото на съветския офицер сега вече е трудно да се каже, макар че мнозина са търсили този гроб и самият факт на погребение, включително и в Архива на Министерството на вътрешните работи. Възможно е на изследователите да не са дадени всички документи. Но в случая е напълно възможно и друго, тъй като има и такава подробност: на 9 септември 1944 г. (пък и не само тогава) партизаните кой знае защо горят архивите. Възможно е така да са унищожени документите, хвърлящи светлина върху погребението на тялото на подводничаря Борисенко. Тук следва да се припомни как на времето се търсеха въпросните гробове. Мястото на погребване на Борисенко определено е интересувало командването на ВМФ на България. Доктор Панайотов намира в архива данни и даже фотографии на изкопни работи при търсенето на могилата на съветския офицер. Тези разкопки, за съжаление, се оказват безуспешни. Може да се надяваме, обаче, че някога тази тайна ще бъде разгадана.

Към всичко може да се добави, че най-удобният момент за изясняване на местата на погребване на съветските подводничари е пропуснат. Както може да се предположи, този удобен период е протекъл в хронологичните граници от 1945 до 1989 г. На първо място нека посочим, че политическият режим тогава благоприятства за подобни търсения и даже финансира подобен род археологически разкопки. На второ място — повечето от свидетелите все още са живи и добре помнят, докато сега се налага в гр. Поморие да се разпитват старци на преклонна възраст. Но кой знае защо съветското командване не се старае особено да намира тези гробове и дори в някои случаи съдържа „революционния устрем” на българските изследователи. Защо това също е загадка.

Аз имам особен опит с погребенията на чужденците в България, който не е свързан с Втората световна война, а с десетилетията след това. При изследванията открих регламентиращ документ. В него е казано, че чужденците не могат в най-общия случай да се погребват на територията на страната, а трябва да се предават на консула на съответната държава. Предполагам, че законът, действал през 40-те години на миналия век, по своя смисъл е без изменение в този му аспект. И ако е така, то ще се окаже, че рибарите закопават трупове „незаконно”. Но се оказва, че са незаконни и действията на местните власти, които все пак погребват подводничаря Терехов в Созопол. Телата е трябвало да се предадат на посланика на СССР. Та нали СССР и Царство България не се намират в състояние на война и имат дипломатически отношения! Ето защо е резонно да се предположи, че Борисенко, намерен на брега край гр. Бяла, е предаден тайно на посланика на СССР и погребан в посолството. Тайно, за да не се дразнят съюзниците германци.